

פרשת יתרו

נושא השבוע: מתן תורה

מה בפרשה

• **ביקור יתרו ועצתו למשה** – לאחר ששמע יתרו על יציאת מצרים, הביא את בתו צפורה ובניה אל משה, הביע את שמחתו על הצלת ישראל, הכיר בגדולת ה' ויעץ למשה עצה בדבר מינוי שופטים.

• **מעמד הר סיני ועשרת הדיברות** – זוהי הפרשה המרכזית בספר. היא מספרת על טקס כריתת הברית בין ה' ועם ישראל, ועל מתן עשרת הדיברות שהם היסוד לתורה כולה. בעשרת הדיברות מופיעה קביעת ייחודו המוחלט של אלוהים, איסור לעבוד פסילים, ולשאת את שם ה' לשווא. ציווי על קדושת השבת, חובת כיבוד הורים ואיסורים מוחלטים לרצוח, לנאוף, לגנוב, להעיד עדות שקר ולחמוד את אשר לזולת.

נושא השבוע

אירוע "**מתן תורה**" הוא אירוע מכונן עבור עם ישראל; מדובר בהתגלות האל לעם כולו וכריתת הברית עמו. הברית כוללת התחייבות של עם ישראל לשמוע בקול ה' ולשמור את בריתו, ותמורת זאת זוכים להיות "סגולה מכל העמים". משה מתואר בסיפור כמתווך.

הסיפור פותח בעלייתו של **משה** אל הר האלוהים. שם הוא שומע את דברי אלוהים המיועדים לעם ומוסר אותם לזקנים. העם **נענה** ללא היסוס להצעת ה': "ויצענו כל העם נחדו ויאמרו כל אֶשֶׁר דָּבַר ה' נַעֲשֶׂה". (שמות י"ז ח') לאחר מכן מתוארות ה**הכנות** לקראת האירוע - הניקיון וההיטהרות, ולבסוף תיאור ההתגלות עצמה.

הפסוקים מתארים ה**תפעמות** של איתני הטבע: קולות, ברקים, ענן כבד על ההר, קול שופר, ואז מתוך הסערה נשמע קולו של ה', בהתגלות זו מוסר האל למשה את עשרת הדברים, הם דברי הברית.

היום שבו השמיע האל את דבריו בסיני נתפס בישראל לא כמאורע חד פעמי. ידוע כי בימי בית שני (וכנראה גם קודם) נערך בכל שנה **בחג השבועות**, כינוס של העם ובו חגגו את יום מתן תורה וחידשו את הברית. זכר למעמד חג השבועות נשתמר עד היום במנהגים הקשורים בחג, למשל ב"תיקון שבועות" - מעין "**ליל שימורים**" לפני מעמד מתן תורה שלמחרת.

פרשת

רש"י מציע שני פירושים לביטוי "**בתחתית ההר**". האחד - פירוש של **פשוט**, והשני - **דרש**. לפי הפשט, תחתית ההר - **לרגלי ההר**. הדרש הוא דרשת חז"ל לפיה ישראל עמדו ממש מתחת להר - הקב"ה **כפה** (הפך) עליהם את הר סיני כדרך שהופכים גיגית. (ומכאן הביטוי "כפה עליו הר כגיגית" שפירושו - הכריח אותו לעשות דבר מה). לאחר שהפך עליהם האל את ההר הוא איים: "אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו, שם תהא קבורתכם". איום זה מבוסס אולי על השימוש הרגיל במקרא של המילה "תחתית" כמילה נרדפת ל**שואל**, הוא מקום המתים.

שאולי מקשה ושואל על הדרש - מדוע צריך היה האל **לכפות** על העם את קבלת התורה הרי הם הסכימו לקבלה! ומבחין **שפתי חכמים** בין המצוות שכבר הכירו לבין מצוות שעוד לא הכירו. ומפורסמת תשובת המדרש: "כשרצה הקב"ה ליתן את התורה. אמרו לו: כמה תורות יש לך? אמר להם שתי תורות, אחת **שבכתב** ואחת **שבעל פה**. אמרו - אין אנחנו מקבלים אלא אותה שבכתב. מיד כפה עליהם הר כגיגית."

מ ד ר ש

המדרש מבוסס על פסוק ממשלי כ"ט כ"ג: "גִּאֲוֹת אָדָם תִּשְׁפִּילְנָו וְשֹׁפֵל רוּחַ יִתְמַךְ פְּבֹד". כוונת הפסוק היא שאדם גאה גורם לעתים בהתנהגותו שאחרים יזלזלו בו, ולהפך: **ענוונותו** של אדם מובילה פעמים רבות ל**כיבודו** מצד הזולת.

המדרש "שלנו" מוכיח את אמירת הפסוק ואכן הענו (=הר סיני) זוכה להתכבד (=בקבלת התורה). נראה כי מעבר לתופעת ה"פרס לענו" שאנו רגילים ליחס למדרש זה, ישנה כאן **סיבה עקרונית**: התורה אינה יכולה להינתן על הר "גאוותן", אלא רק על הר שמבין כמה ערכו נמוך לעומת התורה.

אם נתייחס למדרש זה כאל משל, **המקבילה** לגבי בני אדם היא שאדם אינו יכול להיות גדול בתורה אם אינו עניו, אמירה זו באה יפה לידי ביטוי במדרש הבא: "מה יין אי אפשר לו להתקיים לא בכלי כסף ולא בכלי זהב אלא בירוד שבכלים בכלי חרס, כך דברי תורה אין מתקיימים במי שהוא בעיניו ככלי כסף וככלי זהב אלא במי שהוא בעיניו **כירוד שבכלים** ככלי חרס" (ספרי דברים פיסקא מח (כב). כלומר, אדם שאינו ענו, הדברים לא מתקיימים בו – יתכן כי הכוונה שאינו זוכרם, או אינו יכול לפתחם ובוודאי ללמדם לאחרים ובכך אינם מתקיימים.

נראה כי משל זה מצביע על קשר **מהותי** בין קבלת דברי התורה והפנמתם לבין מוכנותו של האדם לקבלה זו.

נושאים לדיון:

- מדוע, לדעתכם, לא מגיע לאדם גאוותן לקבל יוקרה? ניתן לדבר עם התלמידים על העובדה כי כדי ללמוד משהו חדש, חייב האדם להניח שיהוא לא יודע הכל! אילו מדען או פילוסוף יחשוב שהוא יודע כבר הכל - לא יהיה לו כל רצון ללמוד, רק מי שמכיר בחסרון ידיעתו, יכול להתקדם בחכמה.

ה ש י ר

השיר "אצלנו בכפר טודרא" מתאר את הטקס החוויתי שעובר ילד בכפר בהגיעו לגיל חמש, הטקס מתאר בפירוט, כיצד מקפידים להפוך את המפגש הראשון של הילד עם לימוד התורה – לחיובי ומושך. ניתן לשאול את התלמידים מה ניתן ללמוד מעצם קיום הטקס על הרעיונות והנושאים החשובים לאנשים בכפר. ניתן בהקשר זה להדגיש לתלמידים כי בקהילות רבות בעולם היה נהוג טקס מסוג זה לילד שהגיע בפעם הראשונה ל"חדר". ולשוחח איתם על כך שהטקס מעיד על החשיבות שתופש לימוד

התורה בתרבות היהודית. האם גם לכם היה טקס בתחילת לימודי התורה?

